

Onze opdracht is verder te bouwen op de fundamenten

Twintig jaar VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind

Het VN-kinderrechtenverdrag was niet het begin, maar vooral een mijlpaal van de kinderrechten. Er is veel gebeurd sinds 1989, maar we zijn er nog niet. Onze taak is het voort te bouwen op de fundamenten en nieuwe wegen te verkennen.

DOOR: IRENE BALAGUER (GASTREDACTEUR) EN PETER MOSS - Deze *Kinderen in Europa* staat in het teken van de twintigste verjaardag van het VN-verdrag inzake de Rechten van Kind. Dat verdrag werd goedgekeurd op 20 november 1989. Het verdrag was niet zozeer het begin, eerder een mijlpaal van de kinderrechtenbeweging die gedurende vele jaren daarvoor onderzocht hoe de verhouding tussen kinderen, volwassenen en de maatschappij opnieuw vorm te geven. Het kinderrechtenverdrag is verre van perfect of volledig, maar is desondanks van immens belang. Het erkent een kind vanaf de geboorte als individu, als een burger met rechten die we moeten respecteren en naar wie we moeten luisteren. Het verdrag heeft zeker uitwerking gehad, al is de potentie van het verdrag veel groter dan tot nog toe gerealiseerd is. In veel landen is het bewustzijn over het thema nauwelijks gegroeid en werd het verdrag te weinig in de praktijk toegepast.

Drie vragen over het verdrag domineren ook deze *Kinderen in Europa*. Hoe moeten we de kinderrechten zoals ze geformuleerd zijn in het verdrag interpreteren? Hoe kunnen we ze toepassen? En is het nodig verder te denken dan het verdrag? Net zoals elk politiek document is ook dit document het resultaat van onderhandelingen die vanuit verschillende motivaties en perspectieven werden gevoerd. Dat vraagt om een nauwgezette interpretatie van de

tekst, wat op zich weer een politiek proces is.

Betekenen de kinderrechten echt het einde van lijfstraffen? Hoe zit het met de toegankelijkheid van kinderopvang en onderwijs? Moet het verdrag ook expliciet kinderen in een kansarme omgeving beschermen? Dit zijn een paar van de grijze gebieden die we bespreken met kinderrechtencommissaris Maalfrid Grude Flekkøy.

Het artikel van Fulviá Rosemberg uit Brazilië vestigt onze aandacht op een andere interpretatie-kwestie. Kinderrechten-activiteiten kunnen gefocust zijn op kansarme groepen, waarmee het toch nog een instrument is voor het vergroten van de welvaart in de wereld. Het verdrag en de bijbehorende kinderrechtenbeweging gaan echter over alle kinderen – over kinderen als een sociale groep.

Eén antwoord op het kinderrechtenverdrag is de aanstelling van *officials* die onafhankelijk rapporteren over kinderrechten – denk aan de kinderrechtenbeschermers, advocaten, ombudsmannen en commissarissen, zoals ze genoemd worden. De meeste Europese lidstaten hebben zo'n officiële positie ingenomen. Maar hoe belangrijk ze ook zijn, hun invloed blijft beperkt. Van groter belang is de betrokkenheid van volwassenen in het algemeen, zeker als zij zelf met kinderen samenleven of met hen werken, zoals ouders en leerkrachten. Dubravka Males zegt in dit nummer: 'De mate waarin

kinderen van hun rechten genieten, hangt niet zozeer af van de wet. Het is vooral een zaak van volwassenen, die het opvoedingsproces vormgeven.' Toch willen we benadrukken dat beide nodig zijn: een degelijk wettelijk kader én de inzet van volwassenen. Het kinderrechtenverdrag daagt niet alleen ouders, maar ook leerkrachten uit om kinderrechten te erkennen en ze te laten doorklinken in de dagelijkse omgang met kinderen, om de maatschappij ervan te doordringen dat kinderen rechten hebben.

De toepassing van het verdrag gaat in het ene land verder dan in het andere (twee landen moeten het verdrag nog ratificeren, waaronder de Verenigde Staten. Een reminder voor president Obama: 'Yes you can!'). Het vergt politieke moed en commitment: de rechten van kinderen – en de democratische waarden die daar de basis voor vormen – zijn op sommige plaatsen in deze wereld steviger verankerd dan op andere. Bovendien leeft er heel wat weerstand bij ouders en opvoeders die vinden dat kinderrechten een beperking van hun gezag betekenen.

Dan is er nog het thema waar Bernard de Vos zich in dit nummer sterk voor maakt: Armoede. 'Armoede zet de kinderrechten onder druk. Arme gezinnen kunnen niet ten volle van het recht op onderwijs, gezondheid en huisvesting genieten omdat ze daartoe de middelen niet hebben.' Hier is een dilemma: armoede zet mensenrechten onder druk, terwijl juist die zelfde rechten eraan kunnen bijdragen dat armoede mider wordt. Toch mogen de rechten van het kind geen excuus zijn voor falend beleid in de bestrijding van de vernedering van voortdurende kinderarmoede en ongelijkheid.

We moeten de rechten in het juiste perspectief plaatsen en onderkennen wat ze al dan niet kunnen verwezenlijken. Maalfrid Flekkøy

*‘Het kinder-
rechtenverdrag
is nooit een
tovermiddel
geweest om alle
problemen
op te lossen.’*

heeft hierin jarenlange ervaring. Zij zegt: ‘Het verdrag is nuttig en je kunt het gebruiken om argumenten kracht bij te zetten, zoals wanneer je campagne voert tegen lijfstraffen. Maar het verdrag heeft ook beperkingen: het is slechts zo invloedrijk als de mensen zelf willen. Het verdrag is wereldwijd geratificeerd, maar vandaag de dag is nog lang niet alles goed voor kinderen.’

Toch mogen we niet wanhopen. Het kinderrechtenverdrag is nooit een tovermiddel geweest om alle problemen op te lossen. Maar het heeft wel tot principes geleid die kunnen worden toegepast in politiek, beleidsvorming en andere praktijken. Het ondersteunt standpunten, versterkt campagnes en verandert ons bewustzijn. Het vraagt inzet, toewijding, het delen van ervaringen, het uitwisselen van argumenten, willen we het verdrag volledig kunnen benutten. Evenzogoed mogen we het verdrag niet beschouwen als het laatste woord over kinderrechten. Het *Children’s Natural Rights Manifesto*, waarover Gianfranco Zavalloni schrijft, is hier een mooi voorbeeld van. Het toont aan hoe rechten kunnen evolueren en deel worden van een debat over een goede kindertijd en een goed leven.

In dit nummer

In een tijd waarin we regelmatig lijden aan ‘historisch geheugenverlies’, keren we even terug naar de tijd vóór het verdrag. We bekijken het pionierswerk van Englantyne Jebb: de verklaring van de kinderrechten uit 1924, de voorloper van het VN-kinderrechtenverdrag. We praten ook met de allereerste kinderrechtencommissaris die in 1981 in Noorwegen aan de slag ging. Buiten de Europese grenzen belichten we de Braziliaanse grondwet uit 1988: ook dat was een mijlpaal voor de kinderrechten.

Beide verhalen bevatten interessante reflecties over de voordelen en beperkingen van kinderrechten, en hoe ze de positie van kinderen in de samenleving kunnen versterken.

We keren vervolgens terug naar Europa voor een belangrijke ontwikkeling die waarschijnlijk aan de meeste burgers voorbij is gegaan. Na tientallen jaren waarin de Europese Unie afwijzend stond tegenover enige bemoeienis met kinderen, heeft de Europese Unie nu de rechten van kinderen erkend en probeert ze die ook te beschermen en te promoten. De Europese Commissie heeft zelfs een afdeling voor de ‘elementaire rechten van het kind’ die dit najaar verslag zal uitbrengen over een toekomstige strategie omtrent kinderrechten als prioriteit in de Europese Unie. Dankzij organisaties als Eurochild en Euronet en door een toenemende interesse in het Europees parlement, groeit er een echte Europese kinderopolitiek. Daarom is het zo belangrijk om organisaties en individuen uit de hele unie bij het verhaal te betrekken. Kin-

deren in Europa wil de Europese Unie adviseren het kinderrechtenperspectief te waarborgen in haar beleid voor voorzieningen voor jonge kinderen en zo de Barcelonadoelstellingen te overstijgen.

Zoals altijd vind je in dit nummer een aantal artikelen uit de praktijk van het thema. Zo vind je in dit nummer verschillende projecten rond het in praktijk brengen van kinderrechten om kinderen en jonge mensen te laten participeren en meer stem te geven. Het gaat hier om een beperkt aantal voorbeelden uit Europa, maar we zouden makkelijk meerdere edities van Kinderen in Europa met zulke initiatieven kunnen vullen. De Europese dialoog, de uitwisseling en het gezamenlijke leerproces over werken met kinderen en families, is dus verre van afgerond.

We verwezen al even naar het artikel van Gianfranco Zavalloni. Zavalloni herinnert ons aan ongeschreven kinderrechten: het recht op vrije tijd, op vuil worden, op klein zijn... Het is onze opdracht om verder te bouwen op de fundamenteën van het VN-kinderrechtenverdrag en open te blijven staan voor andere mogelijkheden.

Irene Balaguer is voorzitter van Associació De Mestres Rosa Sensat en hoofdredacteur van Infància.
Infancia.europa@revistainfancia.org